

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת בא, ד' שבט תשע"ג

הכאן והעכשיו

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עוֹד נִגַע אֶחָד אָבִיָּא עַל פְּרָעָה וְעַל מִצְרַיִם אַחֲרַי כֵּן יִשְׁלַח אֶתְכֶם מִזֶּה כְּשִׁלְחוֹ כָּלָה גֵרֶשׁ יִגְרֶשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה: דָּבָר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְלִשְׂאֵלוֹ אִישׁ מֵאֵת רְעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רְעוּתָהּ כְּלִי כֶסֶף וְכְלֵי זָהָב: וַיִּתֵּן ה' אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם גַּם הָאִישׁ מֹשֶׁה גָדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עֲבָדֵי פְרָעָה וּבְעֵינֵי הָעָם: (שמות פי"א א-ג)

פרשנים שונים עוסקים בשאלת הלגיטימיות של שאילת הכלים המתוארת בפסוקים. האמנם שאילה יש כאן, או סוג של מניפולציה? אותי, באופן אישי, מטרידה הרבה יותר שאלת המקום שהתורה נותנת לתיאור העניין. הרי עוד במעמד הסנה הקב"ה אמר למשה: "ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים והיה כי תלכו לא תלכו ויקם ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמתל ושמתם על בניכם ועל בנותיכם ונצלתם את מצרים" (שמות פרק ג כא-כב). מדוע, אם כך, היה חשוב לתורה לחזור שוב על העניין?

דומה כי ניתן למצוא תשובה לשאלה בדברי חז"ל במסכת ברכות (דף ט. ט.) שם הם אומרים כך: "דבר נא באזני העם וגו' - אמרי דבי רבי ינאי: אין נא אלא לשון בקשה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה, בבקשה ממך, לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אתם - קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול - לא קיים בהם. אמרו לו: ולואי שנצא בעצמנו. משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים, והיו אומרים לו בני אדם: מוציאין אותך למחר מבית האסורין ונותנין לך ממון הרבה ואומר להם: בבקשה מכם, הוציאוני היום ואיני מבקש כלום".

באופן פשוט חז"ל מסבירים את הביטוי "דבר נא" כבקשה חוזרת מבני ישראל עצמם ללכת ולשאול כלים משכניהם, מתוך הכרה בנטייה האנושית של מי שרוצה לצאת לחופשי לוותר על הרכוש הגדול ובלבד שיצא כבר. אולם המשל שמביאה הגמרא נותן תשובה גם לשאלת המקום המשמעותי שהתורה נותנת להדגשת ה"רכוש הגדול" שאתו יצאו ישראל ממצרים. מי שיושב בבית האסורים מעדיף לצאת עכשיו נקודה. לא אכפת לו מהרכוש הגדול משום שהמנטליות שלו היא של אסיר החושב רק על "כאן ועכשיו". לעומת זאת, אדם חופשי ובוחר מסוגל לדחות סיפוקים אל מעבר ל"כאן ועכשיו" כדי להגיע להישגים בעתיד.

אחד הניסויים המפורסמים ביותר שנערכו בדחיית סיפוקים, נעשה באמצע המאה הקודמת עם ילדים בני ארבע. כל אחד מהם ניתן **מרשמלו** והובטח להם שיקבלו מרשמלו נוסף, רק יוכלו להמתין 20 דקות לפני שיאכלו את הראשון. חלק מהילדים לא היו מסוגלים להמתין וחלק כן. החוקרים המשיכו לעקוב אחר הילדים הללו לאורך בגרותם ומצאו שבעלי יכולת ההמתנה היו סתגלניים ואחראיים יותר וגם הגיעו להישגים מרשימים יותר. ביטוי נוסף לדבר אנו מוצאים בדברי הרב קוק הכותב: "עיקר הכונה העליונה של יציאה ברכוש גדול, היה כדי לרומם את רוח העם שניתן בשפל מצב העבודות שנים רבות" (הרב קוק עין אי"ה ברכות שם).

הדגשת היציאה עם רכוש גדול ממצרים מבטאת את הדאגה לכך שעם ישראל יצא ממצרים לא רק מבחינה פיסיית-גאוגרפית אלא גם מבחינה נפשית. שלא רק ישראל יצאו מעבודות אלא שגם העבודות תצא מישראל.

העיסוק של משה בהשאלה ערב היציאה מבטאת את הדאגה שצריכה להיות לכל מנהיג לא רק ל"כאן ועכשיו" של הציבור אלא גם ל"מחר", לא רק לצרכים החיצוניים אלא גם ובעיקר לצרכיהם הנפשיים.

הכותב הינו: הרב צחי להמן חבר הנהלת ארגון רבני 'צהר'

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית
ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

